

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Маріупольський державний університет

ВІСНИК

МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

СЕРІЯ: ІСТОРІЯ. ПОЛІТОЛОГІЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Головний редактор чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. К. В. Балабанов

Заснований у 2011 р.

ВИПУСК 11

МАРИУПОЛЬ – 2014

УДК 3(05)

Вісник Маріупольського державного університету.

Серія: Історія. Політологія

Збірник наукових праць

Видається 3 рази на рік. Заснований у 2011 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою МДУ (протокол № 3 від 20.11.2014 р.)

Вісник МДУ. Серія: Історія. Політологія включено до Переліку наукових фахових видань України з політичних наук (наказ МОН України № 793 від 04.07.2014 р.).

Видання включено до міжнародних наукометричних баз даних **Index Copernicus International s.p.z o.o.** та «Российский индекс научного цитирования» (РИНЦ), а також до фонду наукової електронної бібліотеки «КиберЛенинка»

Головна редколегія:

Головний редактор – чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. К. В. Балабанов

Заст. головного редактора – д.е.н., проф. О. В. Булатова

Члени редколегії: д.ю.н., проф. М. О. Баймуратов, д.філол.н., проф. С. В. Безчотнікова, д.і.н., проф. В. М. Романцов, д.культурології, проф. Ю. С. Сабадаш, д.е.н., проф. Ю. І. Чентуков.

Редакційна колегія серії:

Головний редактор – чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. К. В. Балабанов

Заступник головного редактора – д.і.н., проф. В. М. Романцов

Відповідальний секретар – к.політ.н., доц. М. В. Трофименко

Члени редакційної колегії: д.політ.н., проф. О. В. Антонюк, д.політ.н., проф. В. А. Войналович, д.і.н., проф. А. В. Гедьо, д.і.н., проф. О. І. Гуржій, д.політ.н., проф. Г. І. Зеленько, д.і.н., проф. В. Ф. Лисак, д.політ.н., проф. І. Г. Оніщенко, д.і.н., проф. І. С. Пономарьова, д.і.н., проф. О. П. Реєнт, д.політ.н., проф. С. Ю. Римаренко, д.соціол.н., проф. Б. В. Слющинський, д.і.н., проф. Н. Р. Темірова, д.політ.н., проф. І. А. Хижняк.

Іноземні фахівці: д.політ.н., проф. Т. Граціані (Італійська Республіка), д.політ.н., проф. Т. В. Зонова (Російська Федерація), д.політ.н., проф. К. Карнасіотіс (Грецька Республіка), д.політ.н., проф. С. Корнеа (Республіка Молдова), д.і.н., проф. П-Р. Магочій (Канада), д.і.н., проф. О. І. Подберьозкін (Російська Федерація), д.і.н., проф. Ю. Д. Пряхін (Російська Федерація), д.політ.н., проф. А. Романо (Італійська Республіка).

Науковий секретар – к.і.н. С. С. Арабаджи

Засновник: Маріупольський державний університет

87548, м. Маріуполь, пр. Будівельників, 129а

тел.: (0629)53-22-60; e-mail: visnyk.mdu.istoria.politologia@gmail.com

Сайт видання: www.visnyk-politologia.mdu.in.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
(Серія КВ №17802-6652Р від 24.05.2011)

Тираж 100 примірників. Замовлення №15.08

Видавець МФ ТОВ «Друкарня "Новий світ"»

87510, м. Маріуполь, Красноякська, 2; тел.: (0629)41-35-13

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК №1792 від 20.05.2004

ISSN 2226-2830

© МДУ, 2014

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Гіцевич В.С.	7
ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ДОНБАСУ В 1953-1985 рр.: ДО ІСТОРІОГРАФІЇ ПРОБЛЕМИ	
Горб Є.С.	15
ПАРТІЙНА СИСТЕМА ПОЛЬСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ПЕРІОДУ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ (МІЖВОЄННА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ)	
Забавин В.О.	20
КЕРАМИЧЕСКАЯ ПОСУДА В ПОГРЕБАЛЬНОМ ОБРЯДЕ ПЛЕМЕН СРУБНОЙ КУЛЬТУРЫ СЕВЕРНОГО ПРИАЗОВЬЯ	
Молчанов В.Б.	35
ПРОМИСЛОВИЙ ПЕРЕВОРОТ НА ДОНБАСІ	
Новікова С.В.	47
ДІЯЛЬНІСТЬ ІТАЛІЙСЬКИХ ПІДПРИЄМЦІВ В МАРІУПОЛІ (XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)	
Подгайко М.К.	56
САМОВРЯДУВАННЯ ГРЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	
Шипік Н.Ф.	64
СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ПОЦЕСИ В ДОНБАСІ У ПОВОЄННЕ ДЕСЯТИРІЧЧЯ: ОГЛЯД ІСТОРІОГРАФІЇ	
Wywiał P.	73
POLISH–UKRAINIAN MILITARY COOPERATION	

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Балюк Н.В.	80
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА ЄС ТА ЛАКБ	
Гаврилова Н.В., Телиця А.А.	88
ОСОБЛИВОСТІ ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН США ТА КНР У XXI СТОЛІТТІ	
Gladysz M.	94
POLITICAL TRANSFORMATION IN THE BALTIC STATES. EXPERIENCE FOR UKRAINE	
Дужа І.А.	104
НОВІ ВИКЛИКИ ГЛОБАЛЬНОМУ ЛІДЕРСТВУ США В АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ	
Іванець Т.М.	115
СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ	
Карманова Н.І.	121
КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНІЦІАТИВИ ЄС «СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО» В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	
Константинова Ю.В.	129
ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ	
Костіна С.Б.	139
ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ ДИСКУРС ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПРОГРАМА ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	
Лукач Н. М.	144
ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В РАМКАХ ЄС	

УДК 329(52)(045)

Т. М. Іванець

СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ

У статті досліджується структура та особливості партійної системи сучасної Японії. Визначаються основні риси, присутні японським партіям, чинники, що вплинули на формування існуючої партійної системи. Аналізуються передумови тих трансформаційних процесів, які розгорнулися в партійній системі Японії на сьогоднішньому етапі. Приділяється увага виборам до Палати Представників у 2009 році та перемозі демократів, як одному з ключових моментів трансформації партійної системи Японії. Визначені характерні особливості виборів до Палати Представників 2012 року, робиться спроба визначити причини поразки Демократичної партії Японії на цих виборах та майбутню долю японської партійної системи.

Ключові слова: партійна система, фракції, «традиційні» та «плаваючі» голоси, Палата Представників, Палата Радників.

Японія відома всім як віддана традиціям країна. Ця традиційність прослідковується не лише в суспільному та культурному житті, однак і в політичній сфері. Довгий час політика країни визначалася домінуючою партією – Ліберал-Демократичною партією Японії (ЛДПЯ), яка була при владі більше ніж 50 років. Опозиційні партії за цей час не отримували жодної реальної можливості впливати на політичну стратегію країни. Однак, починаючи з 90-х рр. ХХ ст., ситуація в цій сфері життя Японії починає поступово погрожуватися. Проблема подальшого розвитку японської партійної системи стає дуже актуальною, особливо враховуючи приход до влади у 2009 р. опозиційної сили, що стало поштовхом до активізації політичних сил в Японії. Серед дослідників немає єдиної думки стосовно подальшої трансформації японської партійної системи. На сьогоднішній день розглядаються різні сценарії, та поки що чітко зрозуміло лише те, що ця трансформація відбувається.

Питання, пов'язані з функціонуванням партійної системи Японії на сучасному етапі, набувають актуальності в наукових колах, однак, враховуючи той факт, що цей процес знаходиться в активній стадії, ґрунтовних досліджень з проблеми поки що немає. Тим не менш, можна виділити ряд дослідників, які займаються питаннями, пов'язаними з діяльністю окремих японських партій. ЛДПЯ детально вивчають такі автори як Молодякова Є., Добринська О., Сенаторов О., Цветова І., Павленко П. Діяльність ДПЯ, враховуючи її більш коротку історію, є меншою мірою досліджена. Серед дослідників, які мають праці, присвячені ДПЯ, Шмідт К., Стрельцов Д., Муракамі Х. Політичну систему Японії та зміни у цій сфері на межі тисячоліть розглядають такі автори як Калмичек П., Цветова І., Стрельцов Д., Муракамі Х. Тим не менш, питання, що стосуються партійної системи Японії, на сьогоднішній день не стали предметом окремого дослідження.

Мета статті проаналізувати стан та особливості партійної системи Японії, визначити, які політичні сили мають найбільший вплив, які зміни відбулися у настроях виборців у порівнянні з 2009 р., коли переважна більшість японців підтримала демократів.

Впродовж багатьох десятиліть в Японії функціонувала система з домінуванням однієї партії – Ліберально-Демократичної партії Японії. Вона отримала назву «система

55», бо саме у 1955 р. ЛДПЯ прийшла до влади. Ця система, яку ще визначають як полуторапартійну, протрималася майже у незмінному вигляді аж до початку 90-х рр., коли одноосібне домінування ЛДПЯ змінилося коаліційним правлінням [5, с. 785].

В Японії на сучасному етапі зареєстровано декілька тисяч політичних партій, однак більшість з них є малочисельними і діють виключно на регіональному рівні, жодного впливу на політичне життя країни вони не мають. Реальна влада знаходить у обмеженої кількості партій, які мають своє представництво у парламенті [3, с. 100].

Ключову роль у політичній сфері відіграють саме великі партії, характерною рисою яких є існування у їхньому складі певних угруповань депутатів. У ЛДПЯ це фракції, у ДПЯ – внутрішньопартійні групи. Подібний устрій цих партій має історичні передумови.

Фракції ЛДПЯ формувалися навколо певних політичних діячів та виконували функції партій в середині партії. Вони і дотепер відіграють вагомий роль в політичному житті країни. Саме від підтримки фракцій залежить, хто очолить ЛДПЯ, а якщо у цей час партія знаходиться при владі, то лідер партії автоматично стає також головою уряду. Після формування в Японії полуторапартійної системи у 1955 р. саме завдяки яскраво вираженій фракційності створювалася альтернативність у виборі стратегічної лінії у політиці ЛДПЯ, плюралізм у позиціях по певним питанням, зменшувалася концентрація влади [3, с. 130].

Тобто, в Японії існувала своєрідна багатопартійна система в межах однієї партії. Це стало одним з механізмів, який дозволяв підтримувати демократичний процес в умовах тривалого домінування однієї партії.

Внутрішньопартійні групи ДПЯ формувалися на базі тих партій, які у свій час увійшли до складу Демократичної партії. На відмінність від фракцій, вони не мають чіткої структури, однак їм присутній ідеологічний фактор та поділ на угруповання за освітою, професійною спеціалізацією, корпоративними узами [2, с. 13].

Як фракції ЛДПЯ, так і внутрішньопартійні групи ДПЯ відіграють роль певних «політичних клубів» які надають свої членам підтримку на виборах [2, с. 14].

В Японії не існує чіткого поділу на праві та ліві, консервативні та ліберальні партії. Якщо порівняти, наприклад, найбільш впливові політичні сили країни ЛДПЯ та ДПЯ, то ми побачимо наступне. ЛДПЯ, яка офіційно вважається консервативною партією, у своїй практичній політиці часто є провідником ліберальних цінностей, особливо у тому, що стосується економіки. ДПЯ, яка позиціонується як ліберальна сила, у своїй передвиборній риторичі апелює до традиційних цінностей так само як і ЛДПЯ. Причиною подібного явища можна вважати той факт, що ДПЯ у свій час сформувалася із фракцій, які вийшли зі складу ЛДПЯ, тобто лідери ДПЯ перенесли у нову партію свій досвід з попередньої [1, с. 35].

Таким чином, ми бачимо дві ключові японські партії, які часто протиставляються як старе і молоде покоління в японській політиці, є дуже схожими у внутрішніх цінностях та ідеологіях, бо по суті одна вийшла зі складу другої та за свою, поки що недовгу, історію не встигла виробити якоїсь унікальної платформи. Взагалі, відсутність суттєвих різниць у ідеологіях та програмах певним чином стосується на лише названих вище партій, але й переважної більшості партій Японії. Найчастіше і владні партії, і опозиція вдається до одних ти ж самих популістських методів та активної критики один одного без суттєвого ідеологічного протистояння [5, с. 816].

Характерною рисою японських партій також є те, що з самого початку вони створювалися не як інструмент для протесту та відстоювання певних індивідуальних інтересів, а як один з механізмів влади, направлений проти опозиції. Крім того,

японська партія – це, перш за все, інструмент впливу в парламенті, тому саме отримання представництва в парламенті є основною метою будь-якої партії [3, с. 109].

Особливістю партійної системи Японії є поділ голосів виборців на «традиційні» та «плаваючі». «Традиційні» голоси – це голоси певних верст населення, які стабільно голосують за певну партію. Ставку на ці голоси роблять перш за все партії, які мають довгу історію, що дає їм змогу мати сферу впливу в окремих соціальних групах. До таких партій належить ЛДПЯ, Комейто, Соціалістична та Комуністична партія Японії. Однак, в останній час особливу увагу партії приділяють так звані «плаваючим» голосам – тобто тим виборцям, які не знаходяться в сфері впливу певної партії. За результатами екзит-полів ці голоси складають близько 3-5% від загальної кількості виборців. Саме за них у першу чергу йде боротьба між партіями, які тільки починають свою політичну кар'єру та хочуть зайняти певну нішу в політичному житті [5, с. 791].

Початок 90-х рр. став періодом змін, що торкнулося усіх країн та усіх сфер життя. Почалися зрушення і у партійній системі Японії. Прихід до влади у 1993 р. багатопартійної коаліції без участі ЛДПЯ та реформування виборчої системи стало першим поштовхом до трансформації партійної системи Японії. У відповідності до нової виборчої системи частина депутатів обиралася в багатомандатних округах за мажоритарною системою, частина в одномандатних округах. Виборча реформа була вигідна великим партіям, які мали вплив та ресурси, перш за все це ЛДПЯ, однак навіть вона в нових реаліях вже не могла самостійно утримувати владу у своїх руках. Почався період коаліційних урядів, і вже на початку XXI століття чітко окреслився союзник ЛДПЯ – партія Комейто (так звана Нова Комейто, яка була відтворена у 1998 р.) [5, с. 785].

По-справжньому оживився процес трансформації партійної системи Японії у 2009 р. – коли на виборах до Палати Представників вперше за увесь післявоєнний період більшість на виборах отримала опозиційна партія, а саме Демократична партія Японії, яка утворилася у 1998 р. та за цей час стала другою за впливом політичною силою у Японії після ЛДПЯ.

Ця подія певним чином стала епохальною. З одного боку, всі розуміли, що почалася нова стадія у процесі трансформації партійної системи Японії, з іншого – ні в кого не було однозначної відповіді на питання, якою ж вона все-таки буде. Наприклад, серед ряду дослідників існує думка, що в Японії дуже слабка база для двопартійної системи, бо за часи гегемонії ЛДПЯ склалася певна система обслуговування. ЛДПЯ підтримують бізнес спільноти, промислові групи, офіційні працівники, місцеві депутати та незалежні консерватори. Опозиційні ж партії повинні спиратися виключно на індивідуальні ресурси [5, с. 794].

Той факт, що ДПЯ не змогла ефективно реалізувати свої перевиборчі обіцянки, створив цікаву ситуацію суспільстві. З одного боку, виборці були розчаровані у партії, яка мала стати альтернативою ЛДПЯ, з іншого – повертатися до її попередниці, політика якої не один рік викликала розчарування, теж особливого бажання не було. В цих умовах активізуються нові партії, які вбачають в ситуації, що склалася, певні можливості для своєї самореалізації. Вони побачили потенційних шанс поборотися на місце під сонцем. Звичайно, говорити про те, що у третіх сил виник реальний шанс прийти до влади, ще рано, однак той факт, що такі партії, як, наприклад, Партія Реформації, змогли зайняти суттєву, як для нової партії, частку місць в парламенті, вже про щось говорить [1, с. 36].

Однак, активні процеси розгорнулися не лише в малих опозиційних партіях. ЛДПЯ, побачивши, що загроза втратити владу є реальною, та спробувавши себе в

умовах, коли більшість у парламенті належить іншій партії, почала робити кроки по оновленню та реформуванню своєї структури.

Перші результати зазначених вище процесів ми можемо побачити, проаналізувавши результати позачергових виборів 2012 р. (Палата Представників) та 2013 р. (Палата Радників) [7; 8]. Вони ознаменувалися поверненням до влади ЛДПЯ, що в свою чергу викликало багато питань, стосовно подальшого розвитку партійної системи Японії. Що означає перемога ліберал-демократів: повернення до традиційної конфігурації у партійній системі чи новий виток трансформаційних процесів у цій сфері?

Якщо говорити про причини, які сприяли тому, що населення зневірилося в демократах, то можна виділити наступні: невдачі ДПЯ в всіх сферах життя (як у внутрішній, так і у зовнішній політиці), які погіршувалися неспроможністю уряду демократів ефективно діяти в масштабах трагедії, пов'язаної з землетрусом та аварією на атомній електростанції Фукусіма в березні 2011р.; внутрішні протиріччями в партії, які врешті-решт вилилися у вихід з ДПЯ групи Одзави; втрата місць на виборах 2010 р. в Палату Радників та виникнення перевернутого парламенту, що не дозволяло ефективно реалізовувати власну політику; невиконання більшості обіцянок, що були у передвиборчій програмі демократів [3, с. 93-94].

Звертаючи увагу на зміну рівня підтримки ЛДПЯ з боку населення, треба зазначити, що у 2012 р. він у порівнянні з 2009 р. збільшився лише на 0,9% [5, с. 791]. Тобто, ми не можемо говорити про велику перемогу ЛДПЯ. Результат виборів скоріше поразка ДПЯ.

На виборах 2012 р. спостерігається зниження рівня населення, що прийняли участь у виборах. Бойкотували виборчий процес приблизно 59% громадян, що на 10 % більше, ніж на минулих виборах. Багато хто з виборців, які віддали свої голоси за ДПЯ в 2009 р., в 2012 р. від голосування утрималися [5, с. 794].

Не є секретом той і факт, що велику ставку у виборах ЛДПЯ робить саме на одномандатні округи, які дають їй змогу втримувати свої позиції (так звана «магія одномандатних округів»). На виборах у 2012 р. з підтримкою Комейто саме від цих округів ЛДПЯ отримала 43% голосів. Доля підтримки ліберал-демократів у багатомандатних округах становила лише 27,6%. Якщо порівняти з рівнем підтримки у 2009 р. (26,7%) – різниця не така вже й суттєва. У той же час втрата популярності ДПЯ, яка орієнтувалася саме на багатомандатні округи, була колосальною. Якщо у 2009 р. вона отримала 42,4 % голосів, то у 2012 р. ця доля складала лише 16% [5, с. 792].

У програшному становищі ДПЯ залишилися і відносно так званих «плаваючих» голосів, які теж були однією з її опор на виборах 2009 р. Якщо тоді 53% плаваючих голосів отримали демократи, то у 2012 р. їх показники не дотягують навіть до 15% [5, с. 791].

Поразці ДПЯ сприяло певним чином і те, що ні за той час, що вона знаходилася при владі, ні у попередні періоди, демократи не змогли отримати більшість у місцевому самоврядуванні. Якщо порівнювати з 2002 р. кількість депутатів ДПЯ в муніципальних радах та радах префектур зросла майже вдвоє, однак у кількісних показниках ситуація залишилася досить плачевною. Кількість депутатів від ЛДПЯ в 2010-2011 рр. (період, коли при владі у парламенті знаходилися саме демократи) в радах префектур була майже втричі більша ніж представників ДПЯ, що ж стосується рад муніципалітету, то тут по кількості своїх представників демократи були лише на четвертому місці, їх випереджали депутати від Комейто (в 2,5 рази), Комуністичної партії (2 рази), ЛДПЯ (1,5 рази). Тобто, спиратися на місцевих представників, як це робили ЛДПЯ та Комейто, демократи змоги не мали, що також було не на їхню користь [5, с. 789].

В ситуації, коли ДПЯ катастрофічно втратила свої позиції, а ЛДПЯ не змогла зробити своє повернення тріумфальним, ряд нових партій заявили про себе у політичному житті Японії.

Якщо порівняти результати виборів у Палату Представників у 2009 р. та у 2012 р., то ми бачимо, що зросла кількість партій, які отримали більше ніж три відсотка місць у парламенті [4].

Зауважимо, що традиційно в японському парламенті представлена певна кількість партій, які мають по декілька місць, тобто не перетинають кордон у 1-2 відсотка від загального числа депутатів. Щоб оцінити рівень посилення впливу в парламенті малих партій, як прояв трансформації партійної системи, ми розглянемо ті партії, які отримали по результатам виборів хоча б три відсотка місць у Палаті Представників, тобто більше, ніж зазвичай отримують малі партії.

У 2009 р. отримали більше трьох відсотків депутатських місць наступні три партії: ДПЯ (64%), яка здобула більшість, ЛДПЯ – партія що була правлячою більш ніж 50 років (24,8%) та вірний соратник ліберал-демократів по урядовій коаліції Комейто (4,4%). Результати виборів 2012 р. вже показують більшу різноманітність у партійній структурі Палати Представників. Крім вищезазначених партій місця в Палаті Представників отримують наступні: Ваша партія (3,8%) та Партія Реставрації (11,3%), яка стала новою силою, що виникла у 2012 р. та змогла досягти суттєвого результату на виборах [7].

Схожа ситуація спостерігається і в результатах виборів до Палати Радників. Якщо у 2010 р. список партій, які показали суттєвий результат залишався більш-менш традиційний: ДПЯ (43,8% місць), ЛДПЯ (34,7% місць), Комейто (7,8% місць). Окрім цих партій заявила про себе лише Ваша Партія з результатом 4,5% місць у Палаті Радників. За результатами виборів 2013 р. до переліку вище названих партій – ЛДПЯ (47,5% місць), ДПЯ (24,4% місць), Комейто (8,3% місць), Ваша Партія (7,4% місць) – можна додати ще Комуністичну партію Японії, яка в умовах нестабільності змогла збільшити свою підтримку та отримати 4,5% місць та Партію Реставрації, яка вперше брала участь у виборах до Палати Радників та отримала одразу 3,7% депутатських мандатів [6; 8].

Тобто ми бачимо, що розвиток політичного процесу в Японії вилився в активізацію діяльності нових партій. Це в свою чергу свідчить про те, що трансформація партійної системи Японії входить в активну фазу по ще невизначеному сценарію. Серед нових партій слід звернути увагу на Партію Реставрації Японії, яка змогла досягти найбільшого успіху на виборах серед малих партій. Партія була створена у 2012 р. мером Осака Тора Хасимото та колишнім мером Токіо Синтаро Ісіхара, однак у червні 2014 р. через протиріччя між лідерами вона розділилася на два угруповання, одне з яких на чолі з Т. Хасимото залишило собі стару назву.

Партія Реставрації, вловив популістську хвилю настроїв серед певної радикально настроєної частини населення, обрала для себе техніку «правого популізму» або «політичного підбурювання». Була висунута платформа «Вісім напрямів модернізації», згідно якої пропонувалися наступні рішення: адміністративно-територіальна реформа – укрупнення територіальних одиниць, зменшення кількості депутатів у Палаті Представників вдвічі, ліквідування Палати Радників, прямі вибори прем'єр-міністра, зменшення концентрації влади. Також акцент робився на розвиток патріотизму та колективному праві на самооборону [9].

Зважаючи на близькість ідеологічної платформи ЛДПЯ та ДПЯ, а також той факт, що жодна з цих двох партій не змогла реалізувати свої пропозиції, будучи при владі, праві ідеї Партії Реставрації Японії підтримала певна частка населення. В результаті,

Партія Реставрації стала конкурентом ДПЯ, бо саме вона претендувала, і досить успішно, на ті ж самі голоси, що й ДПЯ. В першу чергу це стосується «плаваючих» голосів - по результатам виборів 2012 р. вона отримала 28% від їх загального числа, це найкращий результат серед усіх партій [5, с. 793].

Якщо говорити про результати голосування по округам, то вибори 2012 р. і сюди привнесли нові тенденції. До цього вважалося, що малі та середні партії змагаються за голоси виключно в багатомандатних округах, в одномандатних реальний шанс мають лише великі партії – а це, звісно, ЛДПЯ та ДПЯ. Однак на цих виборах Партія Реставрації змогла вивести частину одномандатних округів з-під впливу ДПЯ. В результаті вона отримала 11 місць в парламенті за результатами голосування в одномандатних округах та 40 місць за результатами багатомандатних округів. Тобто разом 54 місця, що дало змогу Партії Реставрації Японії стати третьою за кількістю мандатів силою в Палаті Представників після ЛДПЯ та ДПЯ [7].

Подібного успіху на виборах до Палати Радників 2013 р. Партія Реставрації повторити не змогла, однак все ж таки отримала 9 місць, що майже 4% від загальної кількості, отримавши, таким чином, представництво в обох палатах японського парламенту на своїх перших же виборах, що також свідчить про зміни, що відбуваються в політичній сфері Японії [8].

Таким чином, партійна система Японії має цілий ряд своїх специфічних рис, які були закладені впродовж другої половини ХХ ст. Аналізуючи особливості процесу трансформації японської партійної системи, їх треба неодмінно враховувати, як і той факт, що Японія є дуже консервативною країною у всіх сферах життя, і політична сфера не є винятком. Саме тому зміни, що відбуватися у японському суспільстві, нам можуть показатися занадто повільними.

Серед особливостей японської партійної системи можна виділити наступні: обмежена кількість партій, які мають реальний доступ до влади (перевага залишається за великими партіями); фракційність, притаманна партійним утворенням; відсутність чітко визначених ідеологічних відмінностей у різних партіях.

У процесі трансформації партійної системи Японії можна виділити дві ключові події, по-перше, крах «системи 55» у 1993 р. з приходом до влади семипартійної коаліції без ЛДПЯ (саме з цього часу ліберал-демократи втратили можливість одноособово домінувати в політичному житті країни – почався період коаліцій), по-друге, прихід до влади ДПЯ у 2009 р. (ця подія оживила процеси в партійній сфері – починають активно виникати нові партії, які досить ефективно впливають на політичне життя Японії).

На виборах 2012 р. ЛДПЯ змогла повернути собі владу – це свідчить про те, що опозиційні партії поки що мають замало сил та досвіду, щоб не просто прийти до влади, але й утримати її. Однак, процес трансформації набирає обертів, стає більш динамічним та несподіваним, що, у свою чергу, робить спробу визначити, по якому сценарію він піде у майбутньому, досить складною задачею. В перспективі ми плануємо розглянути характерні риси подальшого розвитку партійної системи Японії в умовах відновлення влади ліберал-демократів.

Список використаної літератури

1. Молодякова Э. В. Политическая система Японии: возможны ли радикальные перемены? / Э. В. Молодякова // Восточная аналитика. – 2012. – №3. – С. 32-38.
2. Стрельцов Д. В. Демократическая партия Японии: особенности организационной структуры и идеология / Д. В. Стрельцов // Три года правления Демократической партии Японии: итоги и перспективы : общерос. науч. конф., г. Москва, 14 декабря 2012 г. – М., 2012. - С. 8-21.

3. Стрельцов Д. В. Япония: политическая модернизация эпохи Хейсей / Д. В. Стрельцов. – М. : АИРО-XXI, 2013 – 296 с.
 4. Japan legislative election [Electronic resource]. - Mode of access : <http://psephos.adam-carr.net/countries/j/japan/>
 5. 村上弘. 民主党 – 2012年衆議院選挙と2大政党制 [Electronic resource] / 村上弘. – С. 783-821. – Mode of access : <http://www.ritsumei.ac.jp/acd/cg/law/lex/12-56/murakami.pdf>
 6. 参院選2010 [Electronic resource] // 読売新聞. – Mode of access : <http://www.yomiuri.co.jp/election/sangiin/2010/>
 7. 衆院選2012 [Electronic resource] // 読売新聞. – Mode of access : <http://www.yomiuri.co.jp/election/shugiin/2012/>
 8. 参議院選挙 (参院選) 2013 [Electronic resource] // 読売新聞. – Mode of access : <http://www.yomiuri.co.jp/election/sangiin/2013/>
 9. 維新八策 [Electronic resource]. - Mode of access : <https://jishin.jp/about/ishinhassaku/>
- Стаття надійшла до редакції 17.11.2014 р.

T. Ivanets

STRUCTURE AND FEATURES OF JAPAN PARTY SYSTEM

The article examines structure and features of the party system in modern Japan. At the end of the twentieth century Japan's party system begins active transformation. In the 2000's the Japan's political life was determined by two major parties: the governing Liberal Democratic Party and the opposition Democratic Party. The author determines the main features of present Japanese parties, characterizes key «big» parties that define the political life of Japan, analyzes factors that influenced the formation of party system and its development. The article determines the concept of "floating" and "traditional" votes and their role in functioning of the party system, analyzes prerequisites for development of transformational processes that today take place in Japan party system. The author pays attention to elections in the House of Representatives in 2009 and victory of Democratic Party as one of the key points in transformation of Japan party system. Also is analyzed a return to power of LDP, characteristic features of elections to the House of Representatives in 2012 and the House of Councillors in 2013, the main reasons of Democratic Party defeat in these elections and a future of Japanese party system.

Key words: party system, factions, «traditional» and «floating» votes, the House of Representatives, House of Councillors.

РЕЦЕНЗЕНТИ: Лисак В.Ф., д.і.н, проф.; Хома Н.М., д.політ.н, проф.

УДК 327.7:061.1 ЄС

Н.І. Карманова

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНІЦІАТИВИ ЄС «СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО» В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасний вимір інтеграційних процесів складає основу світових тенденцій у розвитку міжнародних відносин. Ключовим гравцем та локомотивом інтеграції, не лише на Європейському континенті, а й у глобальному масштабі являється